

EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY,
SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN 2618-1282 (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

ФІЛОСОФІЯ

Тарас Сергійович ТИМОШЕНКО

Кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук Навчально-наукового гуманітарного інституту, Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського, пр. Перемоги, 10, Київ, 01135, Україна

E-mail: tymoshenko.taras@tnu.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7087-2301>

Taras TYMOSHENKO

Ph.D. in Philosophy, Associate Professor of the Department of Psychology, Philosophy and Social Sciences, Educational humanitarian institute, V.I.Vernadsky Taurida National University, 10 Peremogi Ave., Kyiv, 01135, Ukraine

УДК 130.2: 111.32 : 1 (091)

РОЛЬ МІФОЛОГІЇ В КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНІЙ ПАРАДИГМІ РОЗВИТКУ

Received 29 October 2024; revised 27 November 2024; accepted 29 November 2024

DOI: 10.15421/342449

Анотація

У роботі досліджено роль міфології у формуванні культурних цінностей, а парадигмальні координати, як найбільш стійка форма відтворення соціокультурного досвіду саме, як механізму регуляції людської поведінки, що є актуальною для будь-якого типу культури. Розглянуто, що в підґрунті міфологічної форми організації індивідуального і групового досвіду лежить чуттєво-рефлексивний, споглядальний та продуктивний спосіб світоосягнення, а механізм регуляції поведінки людини полягає в нерозривності парадигмальності поведінки й обґрунтування її смислу та дій, які виходять за межі індивідуального, соціального досвіду у формі вищої осмисленості, що складає специфіку міфу.

Ключові слова: культура, прадигмальність, міф, міфологія, культурні цінності, поведінка, соціальне, індивідуальне, людина.

THE ROLE OF MYTHOLOGY IN THE CULTURAL-HISTORICAL PARADIGM OF DEVELOPMENT

Abstract

The work explores the role of mythology in the formation of cultural values, and paradigmatic coordinates as the most stable form of reproducing socio-cultural experience, namely as a mechanism for regulating human behavior, which is relevant for any type of culture. It is considered that the basis of the mythological form of organization of individual and group experience constitute from a sensory-reflexive, contemplative and productive way of understanding the world, and the mechanism of regulation of human behavior consists in the inseparability of the paradigmatic nature of behavior and the justification of its meaning and actions that go beyond the boundaries of individual, social experience in the form of higher meaningfulness, which is the specificity of myth.

Attention is focused on a certain kind of interaction between myth and philosophy, where the myth, despite its irrational essence, has not been left out of the attention of philosophical thought. It is emphasized that mythology constantly experienced changes and adaptation to new living conditions, cultural factors and its paradigmatic foundations. But despite everything, from its critical understanding to its rehabilitation in postmodernism, the myth continues to play an important role in influencing human consciousness and shaping worldview. Being actually rehabilitated, the myth is considered as an important factor in the process of forming not only cultural symbols but also narratives. It complements rational knowledge, helps to understand archetypal and symbolic aspects of human reality, which are not always comprehended with the help of rational methods of cognition.

Keywords: culture, paradigmaticity, myth, mythology, cultural values, behavior, individual, person.

Актуальність.

Суттєві трансформації сучасного суспільства зумовили необхідність осмислення феномену нової соціальності, однією з установок якої є реінтерпретація культурних моделей, серед яких міф як фундаментальний культурний концепт вимагає свого перегляду в контексті нової методології. У межах постнекласичного підходу здійснюється все більше досліджень, спрямованих на вивчення особливостей інтерпретації і реінтерпретації особистістю власного життєвого та соціокультурного досвіду. Проте, вивчення проблем міфотворення як найбільш прадавньої і стійкої форми відтворення соціокультурного досвіду дотепер перебуває на периферії наукових досліджень соціальної-культурної парадигми розвитку.

Пізнаючи закони буття первісна міфологія пояснює світ і формує світовідчуття через власні засоби пізнання використовуючи словесність – обрядову, пісенну, розповідну тощо. Важливим є те, що саме в такій словесній «комунікативній» формі, як суспільне так і природне будуть сприйматись на рівні емоцій оскільки в свої основі мають сприйняття божественного не у вигляді художнього образу суть якого фіктивна за своєю змістовною насиченістю, а розуміють його реально тілесне зображення. Це фактично є усвідомленим осмисленням та розумінням тілесного феномену, який має свій прояв в діях, стані божества або окремо взятого загальновідомого героя епосу. За своїм значенням міф виступає – як звичайна на перший погляд розповідь, переказ сакральних подій, зміст яких насичений священною глибиною. Через міф відбувається поєднання реальності з надприродними істотами. Можливість такого поєднання, а також здійснення ними подвигів відкриває можливість дізнатися, як і завдяки чому виникає космос, людина її поведінка, характер, ціннісні орієнтири та завдяки кому виник оточуючий її світ. І хоча всі персонажі надприродні істоти того легендарного часу, вони до того ж розуміються реальними завдяки їх персоніфікації саме через колективну фантазію народу.

Міфологія, відповідно, це сукупність міфів. Дослідник відзначає, що міфологія зародилася в дуже давні часи, що «є всі підстави

думати, що вже неандертальці, які жили 50-100 тис. років тому, мали зародки світогляду і що цей світогляд не міг бути не якимсь іншим, крім міфологічного. Виникнувши в такі давні часи, міфологія пройшла тривалий шлях розвитку і досягла свого розквіту в епоху становлення класового суспільства. Незважаючи на надзвичайно велику розмаїтість міфів, кожен народ має свої міфи. Їхні основні мотиви, теми і сюжети часто повторюються в різних місцях земної кулі, що, очевидно, засвідчує наявність якихось спільних законів міфотворчості» [Гарін 2002: 17]. А.Білецький доводить, що фантастичні оповідання про виникнення світу, народження богів, появу людей на землі, про початки культури – вміння використовувати і добувати вогонь, про стосунки людей і тварин, про всякі чудеса, про все «надприродне» – це міфи, що в своїй сукупності складають міфологію. Ю.Мединська підкреслює, що «міфологія – продукт колективної несвідомої творчості, артефакт, народжений з глибин колективного несвідомого, а кожна етнічна міфологія – це продукт метаморфоз, котрі відбуваються з універсальними мотивами на рівні етнічно-специфічного прошарку колективного несвідомого. Вона наскрізь просякнута знаками та сенсами «означувальними» в термінології структурного психоаналізу, котрі вказують на риси її творця» [Мединська 2006: 115]. Основні характеристики міфологічного дискурсу, за Ю.Мединською, функціонує значною мірою як позамовний. Суб'єктивність, емоційна причетність людини до міфології і як творця, і як носія, і як реципієнта образів, викликає явище «позамовності». Міфологічний дискурс, сам будучи доволі схематичним, апелює до мимовільного та довільно асоціативного процесу в носіїв та реципієнтів міфу [Мединська 2006: 121]. Мединська прийшла до висновків, що «міф є суто мовним феноменом, системою лінгвальних конструктів, котрі функціонують у полі культури. Міф – явище синтетичне – і мовно-чуттєве, і мовно-афективне, і реалістично-екзистенційне. Він починає існувати як міф тільки у такому вимірі, котрий сьогодні так легко знайти у численних книгах та довідниках, однак він більший за ці перекази. Друкові міфи перетворюються

на легенди та казки, народний фольклор, інформацію для підвищення ерудованості, але жодна з таких історій сама собою не містить чуттєвого компонента проживання. Адже у даному випадку йдеться не про ті емоції, котрі можуть виникати у читача – співпереживання, симпатія чи антипатія до героїв міфу» [Мединська 2006: 122]. А. Тихолаз стверджує, що «до міфів відносять ті чи інші ідеологічні конструкції, міфами називають хибні уявлення, що набули більш-менш помітного поширення. Побутові, релігійні чи національні упередження так само легко величають міфами. Заполонивши сторінки газет та журналів, перетворившись на невід’ємний елемент лексикону журналістів та політологів, велике поняття міфу зазнає стрімкої девальвації. Така девальвація, проте, завжди загрожує науковому або філософському поняттю, що перетворюється на предмет широкого вжитку» [Тихолаз 1998: 84]. «Інтерес до міфів бере свій початок ще з часів Середньовіччя і Просвітництва, коли їх знання вважалося ознакою освіченості та культурності. Популярності античній міфології додала згодом і літературна діяльність ренесансних письменників, що використовували елементи давньогрецьких міфів у своїй творчості. У наступні століття аж дотепер активна дослідницька діяльність була спрямована на осмислення сутності міфотворчості та її значення. Нова хвиля підвищення інтересу до міфології в ХХ-ХХІ ст.ст. сприяє також інтенсифікації процесу осмислення поняття «міф» [Григорчук 2017: 38].

Традиційно міф тлумачать як сказання про богів, героїв-напівбогів, духів, надприродні сили, що брали участь у створенні світу, а також про походження Всесвіту, явищ природи і людини. Міф – один з ранніх видів народної творчості, що відображав тогочасні уявлення про світ, природні і суспільні явища в художній формі. Центральною темою міфів була боротьба між добром і злом, світлом і темрявою, порядком і хаосом. Він сприяв створенню національного фольклору, а також дає багатий матеріал для творів мистецтва, зокрема літератури [Григорчук 2017: 38]. «Міф – універсальна чуттєва дійсність, кожен, хто перебуває в її межах, вважає її справжньою. ... Міф

має вигляд космосу, що протистоїть зовнішньому хаосу, він населений богами, духами першопредків, демонічними істотами» [Ковалів 2007: 53]. Ю.Ковалів також наголошує, що думки вчених досі різняться: такі літературознавці як Р.Чейс, Н.Фрай, вважають міф лише одним із літературних жанрів або модусів, інші – цілісною системою первісної культури С.Аверінцев чи первісної ідеології – О.Лосєв, незрілої давньої філософії – Б.Фонтенель. За його висновками, міф не має чіткого тлумачення, адже йому властива постійна трансформація під впливом отримання людиною нового досвіду [Ковалів 2007: 53]. І.Зварич розглядає міф як «творіння, в якому у вигляді конкретно-чуттєвих персоніфікацій і одухотворених істот постає узагальнено відображена первісною свідомістю дійсність» [Зварич 2001: 332]. Ігор Зварич намагається спростувати деякі усталені твердження, що: 1) міф не є жанровою формою словесного мистецтва, бо містить не тільки слово, а й дію у формі обрядів, ритуалів тощо; 2) він не є вигадкою, вимислом фантазії, адже в час створення він був об’єктивною реальністю, правдивою категорією мислення та буття, де все закономірне та логічне, і вимагає саме такого сприйняття не з позицій раціоналістичної науки на сучасному етапі її розвитку; 3) міф не є науковою формою пізнання дійсності, оскільки ґрунтується не на об’єктивному абстрактно-логічному, ідеально-числовому мисленні, а на емоційному, інтимно-відчутному, наївному і безпосередньому сприйнятті дійсності [Зварич 2001: 332-333].

Міф є також складовою моралі та релігії, він фіксує певні норми і правила поведінки доби. У сучасній літературі міф використовується здебільшого як засіб оновлення культури і світогляду людини. «Міф полягає в перенесенні індивідуальних рис образу, що має пояснити явище або ряд явищ, Міф створюється на ґрунті віри в об’єктивне існування особистої, в сутності думки» [Лозова 2010: 19]. «Міфологічна свідомість є формою і способом позитивної самооцінки, що на межі свідомого і несвідомого організує ціннісні установки в освоєнні світу й вираженні результатів цього освоєння в міфологічних символах, пізніше

– у релігійних догмах, художніх, політичних образах, в ілюзіях та ідеалах. Так за допомогою міфології людина освоює дійсність, оптимізуючи її для власного існування» [Лозова 2010: 21]. За словами М.Головатого, «міфи – це невід’ємна складова будь-якої культури, будь-якого народу. Вони обґрунтовують сутність навколишнього світу, окреслюють і пояснюють роль і місце в ньому людини» [Головатий 2006]. В свою чергу А.Карась зазначає, що «глибинна суть міфу як «антропологічного феномену» полягає в тому, що він є первинною формою усвідомлення світу й безпосередньо впливає на соціологізацію людини на різних етапах її розвитку. Саме соціально-інтегративна функція міфу відповідає за організацію цілісності колективу через самоідентифікацію індивіда із соціальною спільнотою, з державою, природою, історичними подіями заради усвідомлення себе частиною єдиного живого організму. Міф постає тут як основний засіб соціального зв’язку між людьми, форма організації та регулювання, що дозволяє чинити спільні дії для досягнення мети свого існування» [Карась 2007: 41-52].

Міфологія залишається невід’ємною частиною культурного спадку, оскільки вона не лише відображає історичні та культурні особливості певного народу чи цивілізації, але й має значний вплив на формування сучасних цінностей, уявлень та ідеалів. Міфологічні оповіді передають основні цінності, які є важливими для певної культури. Вони виконують роль не лише в розповідях про героїв та богів, а й у визначенні моральних принципів та норм спільноти. Міфологія допомагає сформува-ти та зберегти ідентичність народу чи групи саме через розповіді про власне походження, історії героїв та подвиги, вона зміцнює почуття спільноти та належності до певного культурного кола. Поняття міфології можна трактувати як систему міфів, легенд, оповідей та символів, що існують у певній культурі або спільноті. Ця система включає в себе розповіді про богів, героїв, створення світу, ритуали, моральні принципи, а також інші аспекти, які відображають основні цінності та вірування цієї культури. Міфологія виступає як важлива складова культурної спадщини та носій колек-

тивної ідентичності спільноти. Вона виконує різноманітні функції, включаючи пояснення природних явищ, створення моральних норм, забезпечення соціальної координації та зміцнення спільної культурної пам’яті. Міфологія може бути розглянута як комплексна система символічних конструкцій, що формують основу культурного уявлення та сприяють розумінню світу навколо нас.

Роль міфології у культурі можна пояснити як ключовий елемент формування та збереження культурної ідентичності та спільного культурного досвіду спільноти. Міфологія надає розповіді та символи, які пояснюють походження світу, природних явищ, як наприклад сонця, місяця, грому, блискавки та іншого. Це допомагає спільноті зрозуміти світ та його функціонування. Міфи містять у собі часті моральні навчання, які викладають, які вважаються правильними чи неправильними діями у відповідних ситуаціях. Вони допомагають спільноті створювати свої власні моральні та етичні стандарти.

В.Шинкарук вивчав міфологію як частину культури. Він прийшов до висновку у своїх дослідженнях, що «міфологія є одним із способів осмислення та інтерпретації навколишнього світу. Її основними поняттями є «світ» і «людина». За допомогою цих понять люди усвідомлювали своє призначення в світі та формували життєві установки на ранніх етапах людського розвитку. Поступившись місцем філософії та науці, міфологія не втратила свого важливого місця в людській історії. Міфологічні наративи були запозичені й багатьма релігіями. Останніми десятиліттями представники літератури та мистецтва усвідомлено використовують міфи для вираження своїх ідей. У своїх творах вони не тільки переосмислюють давні міфи, але і створюють нові міфологічні символи» [Шинкарук 2018: 20]. Саме у цьому, на думку дослідника, полягає феномен культури міфології. Міфи часто включають у себе історії про героїв та богів, які діяли у специфічних соціальних ролях або відтворювали важливі соціальні цінності. Це сприяє зміцненню соціальної координації та визначенню ролей у спільноті. Міфи передаються з покоління в покоління і служать як

засіб збереження культурної пам'яті та ідентичності, допомагаючи спільноті зберегти свою історію, традиції та цінності.

Отже, міфологія є системою міфів, легенд, оповідей та символів, які виникають у культурі певного народу чи спільноти. Вона включає в себе різноманітні розповіді про богів, героїв, створення світу, космогонію, етичні принципи, та інші аспекти, що відображають важливі аспекти культури та вірувань. Міфологічні оповіді часто відтворюють значущі події, які вважаються важливими для спільноти, та допомагають пояснити природні явища, соціальні норми, моральні принципи та інші аспекти життя. Вони є важливим елементом культурної спадщини багатьох народів та мають велике значення для розуміння їхньої історії, ідентичності та цінностей. До того ж міфологія грає важливу роль у культурі як засіб передачі знань, формування цінностей та уявлень про світ, а також у підтримці соціальної стабільності та ідентичності спільноти.

На ранніх етапах свого розвитку людство стикалося з низкою природних явищ, які були для них не пояснені. Міфи виникли як спроба пояснити ці явища через розповіді про богів, героїв та їхні дії. Окрім цього, міфи допомагали встановлювати моральні та етичні норми для спільноти. Через розповіді про героїв та їхні вчинки, міфи передавали певні моральні уроки та ідеали. Міф виконує кілька функцій, але найголовнішими є пояснювальна і спрямовуюча. Відповідно до першої, міф пояснює будь-яку ідею, ототожнюючи її з реальною дійсністю. Відповідно до другої – сприяє формуванню й утвердженню в суспільстві певних, достатньо конкретних цінностей, суспільних норм життя і поведінки [Головатий 2006: 14].

Основу міфології становлять вчення про міфи, їх сукупність в історії будь-якого народу та особливості функціонування. Найвідомішими міфологіями є давньоіндійська, давньогрецька, давньокитайська, шумерська. Кожна з них має свої специфічні особливості й характеристики і помітно вирізняється з-поміж інших. Щодо, скажімо, давньоукраїнської міфології, то вона, на думку багатьох дослідників, вважається вельми приземленою, що надто помітно виявляється у фольклорі, народних

обрядках і звичаях, у піснях, легендах, загадках, казках тощо. Так, Всесвіт в українській міфології здебільшого завжди пов'язували з вічнозеленим Деревом життя та Яйцем-райцем. Богинею Всесвіту, оспіваною в колядках, щедрівках, легендах і переказах, була Лада, а верховним повелителем Всесвіту – володар небесного вогню – Сварог [Волков 2001: 15]. А.Тихолаз доводить, якщо слово «міф» не вживати метафорично і не вкладати в нього якихось опосередкованих значень, то слід відмовитись від ставлення до міфологічної оповіді як до неправди. Дослідник каже, що варто розрізнити позицію дослідника певного міфу, якому міф може видатися вигадкою або алегоричною казкою, та позицію носія цього міфу, що для нього міф – безумовна правда [Тихолаз 1998: 85]. Саме це за Тихолазом і є таким, що «вирізняє міф з-поміж інших формоутворень духу, базованих на вимислі. Так, казка – це вигадка, що сприймається, принаймні оповідачем, як вигадка. Ідеологічний постулат, уже внаслідок природи ідеології як форми заангажовано-упередженого відображення світу, є неправдою або неповною правдою, що свідомо видається за правду. Взагалі, жодна сукупність уявлень, базованих на свідомій неправді, не може бути названа міфом. Не можна вбачати у міфі й інакомовлення. Досвід становлення науки про міфологію попервах був досвідом людей, що давно втратили живий зв'язок із міфом, з'ясувати, що саме ці міфи «означають». Внаслідок цього виникли стародавні егіптянські теорії міфу, пізніше – спроби його етіологічного пояснення або алегоричного тлумачення. Усі ці спроби призводили до руйнації міфу, бо міф – це не алегорія, що вказує на якийсь інший зміст. Зміст міфу міститься в ньому самому. Міф живе доти, доки його розуміють буквально» [Тихолаз 1998: 85]. Важливо відрізнити міф від інших форм народної творчості, оскільки це допомагає краще розуміти культурні особливості та цінності різних народів і цивілізацій. Існує декілька форм народної творчості, які можуть бути плутаними з міфом, але мають свої відмінності. Легенди також мають міфологічний характер, але вони зазвичай стосуються історичних або героїчних подій, які вважаються

правдивими або хоча б можливими. Наприклад, легенди про великих героїв або події, що сталися у минулому.

Варто підкреслити, що легенда є усним, прозовим поетичним твором фольклорного жанру в якому минулі події міфологічної змістовності, а також природні катастрофи та явища суспільного життя узагальнюються і постають у символічній формі наближеної до міфотворчості як складової життєпису. Через це міф виступав по суті ірраціональним виразником стійких ідей, які поєднували духовний і матеріальний світи людини. Тобто, виступали своєрідним комунікатором моральної і духовної сфери діяльності людей.

Відображені в міфах події мають свою хронологію і окреслюють певний хронологічний період без визначення конкретики і прив'язки до чогось чіткого. До уваги скоріше береться боротьба, конкуренція. Суперництво, життя богів, які проводили життя на небі або ж на високих горах. Від того їхнє існування скоріше нагадує проекцію, яка падає на життя людське в формі легенд і міфів. Таким прикладом слугує антична міфологізована свідомість людей, етнічних груп, народів в якій присутнє епізодичне розуміння життя доленосних дій вищих істот – богів неба і гір.

Такі форми народної творчості, як байки та казки зазвичай призначені для розважання та морального навчання. Вони можуть містити фантастичні елементи, але не завжди мають той самий рівень святенності та авторитету, які характерні для міфів. Вони скоріше мають стосунок до колективної народної творчості, як форми суспільної свідомості. Тому ми спостерігаємо і можемо бачити їх у таких проявах, як чаклунство, неймовірні перетворення персонажів, їх воскресіння, відродження, відновлення і смерть, Заслуговує на увагу неймовірно потужна сила амулетів. Так чи інакше міф чітко визначає місце людини в складній ієрархічній конструкції божественних сил та сил земних, а функція казки спрямована на відносно спрощення у сприйнятті такого механізму наближенням його до звичайного показуючи звичаї, сімейний побут тобто, зрозуміле життя використовуючи на відміну від міфу свою строгу певну компози-

ційність. Іншими словами таку композицію надає можливість зберегти стійка її основа до складу якої входять повтори, багатоманітність епітетів та випробовування персонажів. «В процесі переходу від міфу до казки метафізичний вимір тексту залишається, але зазнає істотних змін. Втрачається віра в абсолютну істинність викладеного в тексті, натомість опис духовно-психологічних станів, необхідних для прориву до трансцендентного, набуває екзотеричності, починає зреалізовуватись через рефлексію і слугує підосновою вияву феномена свободи, розгортання естетичного та етичного елементів відношення «людина є священною» [Ятченко 2002: 30].

Отже, можна відмінність між міфом та іншими формами народної творчості є важливим для розуміння культурної спадщини та ідентичності різних народів і цивілізацій. Відмінності між ними допомагають усвідомити значення та функції кожної з цих форм творчості, а також їхній внесок у формування культурного ландшафту та суспільства в цілому. З іншого боку, інші форми народної творчості, такі як казки, легенди, приповідки та народні пісні, можуть також містити елементи міфології, але їхня природа і функція можуть відрізнятись. Наприклад, казки часто розповідають про вигадані події та персонажі, тоді як легенди можуть мати певну історичну або релігійну основу. Крім того, міфи часто мають сакральний статус та пов'язані з культовими обрядами та релігійними практиками. Вони передаються з покоління в покоління як основа культурної спадщини та мають велике значення для формування колективної свідомості. Розуміння міфології як унікального аспекту культурного досвіду дозволяє нам краще оцінити її вплив на наше сприйняття світу, моральні уявлення та соціальні структури. Однак важливо також враховувати різноманітність народних творів та їхню взаємодію з міфологією, щоб отримати повніше уявлення про культурний контекст. Таким чином, правильне розуміння міфів і їхнє розрізнення від інших форм народної творчості допомагає зберегти та передати цінний культурний спадок, а також розкрити його значення для сучасного світу.

У системі теоретичних та аксіологічних установок міф головним чином трактується стародавня достатньо стійка форма, яка сприяє формуванню, а за певних умов є формоутворююча соціально-культурного досвіду особистості і суспільства. До того ж виконує роль регулятора в поведінковому механізмі життєдіяльності людини забезпечуючи необхідний рівень актуалізації культури. Індивідуальний та суспільний або колективний досвід людини є власне кажучи основою міфологічної форми організації, який надає можливість споглядати світ та осягти його складність побудови через чуттєвість та унікальну здатність людської свідомості в процесі сприйняття діяльності сприймати й саму себе переходячи таким чином до самопізнання або саморефлексії. Остання в свою чергу надає можливість не тільки розпочати процес самопізнання але й відтворити регуляторний механізм який дасть можливість побачити взаємозв'язок поведінки людини з її вчинками та діями, які виходять за межі індивідуального, соціального та суспільного, зберігаючи при цьому свою змістовність збагачуючись водночас духовно через свою свідомість. Іншими словами людина наділяє осмисленістю явища і предмети, які пізнає завдяки власній свідомості через процес самопізнання.

Поняття міфології можна трактувати як систему яка включає в себе розповіді про богів, героїв, створення світу, ритуали, моральні принципи, а також інші аспекти, які відображають основні цінності та вірування цієї культури. Міфологія виступає як важлива складова культурної спадщини та носій колективної ідентичності спільноти. Вона виконує різноманітні функції, включаючи пояснення природних явищ, створення моральних норм, забезпечення соціальної координації та зміцнення спільної культурної пам'яті. Міфологія може бути розглянута як комплексна система символічних конструкцій, що формують основу культурного уявлення та сприяють розумінню світу навколо нас. Головна роль міфології у збереженні культурної ідентичності та спільного культурного досвіду спільноти оскільки міфи містять у собі моральні навчан-

ня. Саме вони допомагають спільноті створювати свої власні моральні та етичні стандарти.

Висновки.

Міфи відіграли ключову роль у передачі та утриманні цінностей, традицій і вірувань різних цивілізацій. Вони вплинули на світосприйняття та поведінку людей, а також об'єднували суспільства через спільні міфологічні образи та ритуали. Зміна історичних контекстів, таких як війни, торговельні маршрути, культурні взаємодії та релігійні трансформації, впливала на еволюцію міфологічних систем, адаптуючи їх до нових реалій і вимог суспільства. Міфологічні оповідання, легенди та міфи є джерелом моральних настанов, які вказують на те, що народ вважає важливим, священним та цінним. Вони сприяють формуванню системи цінностей. Окрім того, міфологія забезпечує почуття приналежності та єдності серед членів народу, об'єднуючи їх навколо спільних ідей та символів. Щодо філософського аспекту міфології він є багатошаровим та багатограним, який дозволяє нам глибше зрозуміти людську природу, культурні традиції та універсальні питання, що продовжують хвилювати людство протягом століть. Міфи були і залишаються важливим інструментом для філософів, які прагнуть зрозуміти – як специфічні культурні контексти, так і загальні риси людського досвіду, досліджувати питання моральності, ідентичності, суспільної структури і навіть природи самого мислення, що робить міфологію невід'ємною частиною філософського дискурсу. Міфи виступають своєрідним інструментом філософії для дослідження глибинних питань людського існування, свідомості та реальності. Вони стають поєднують особисте і універсальне, допомагаючи людям знайти сенс у своєму житті та зрозуміти свою роль у широкому контексті буття, відобразити складні моральні дилеми і етичні проблеми, зрозуміти, як суспільства бачать і легітимізують владу, як вони визначають соціальну справедливість і права індивідів, а також як міфологічні наративи впливають на формування і підтримання суспільних норм і цінностей.

Бібліографічні посилання

- Волков, А. (2001). *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці: Золоті литаври.
- Гарін, В. (2002). Міф і міфологія. *Українське релігієзнавство*, 22, 16-23. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14913/2-Garin.pdf?sequence=1>
- Головатий, М.Ф. (2006). *Політична міфологія*. К.: МАУП.
- Григорчук, Л. (2017). Поняття «міф» та шляхи міфологізації літератури. *Студентський науковий вісник*, 42, 38-39.
- Зварич, І. (2001). *Міф*, у: Волков, А. *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці: Золоті литаври, 2001, 332-335.
- Карась, А. (2007). Реальність у класичній і некласичній епістемології та її переусвідомлення. *Вісник Львівського університету*, 10, 41-52.
- Ковалів, Ю. (2007). *Літературознавча енциклопедія: у двох томах*. Т.2. К.: ВЦ «Академія».
- Лозова, О.М. (2010). *Міф як первинна метамова суспільної свідомості: огляд проблематики*. Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка і психологія: зб. наук. пр./ редкол.: Огнев'юк В.О., Бех І.Д., Хоружа Л.Л. К.: КПУ ім. Б.Д. Грінченка, 13(1), 18-21.
- Мединська, Ю. (2006). Міфологія та міфологічний дискурс. *Психологія і суспільство*, 2, 115-122.
- Тихолаз, А. (1998). Радянська та пострадянська міфологія у світлі філософії міфології. *Дух і літера*, 3-4, 84-91.
- Шинкарук, В. (2018). Міф як феномен культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 4, 17-22.
- Ятченко, В. (2002). Метафізичні виміри процесу переходу від міфу до казки. *Українське релігієзнавство*, 22, 23-30. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14915/3-Yatchenko.pdf?sequence=1>

References

- Narin, V. (2002). *Mif i mifolohiia* [Myth and mythology]. *Ukrainske relihiieznavstvo*, 22, 16-23. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14913/2-Garin.pdf?sequence=1> (in Ukrainian)
- Holovatyi, M.F. (2006). *Politychna mifolohiia* [Political mythology]. К.: МАУП. (in Ukrainian)
- Hryhorchuk, L. (2017). Poniattia «mif» ta shliakhy mifolohizatsii literatury [The concept of “myth” and ways of mythologizing literature]. *Studentskyi naukovyi visnyk*, 42, 38-39. (in Ukrainian)
- Karas, A. (2007). Realnist u klasychnii i neklasychnii epistemolohii ta yii pereusvidomlennia [Reality in classical and non-classical epistemology and its re-consciousness]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 10, 41-52. (in Ukrainian)
- Kovaliv, Yu. (2007). *Literaturoznavcha entsyklopediia: u dvokh tomakh*. Т.2. К.: VTs «Akademiia». (in Ukrainian)
- Lozova, O.M. (2010). *Mif yak pervynna metamova suspilnoi svidomosti: ohliad problematyky* [Myth as the primary meta-language of public consciousness: an overview of the problem], in: *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Pedahohika i psykholohiia: zb. nauk. pr./ redkol.: Ohneviuk V.O., Bekh I.D., Khoruzha L.L. К.: KPI im. B.D.Hrinchenka*, 13(1), 18-21. (in Ukrainian)
- Medynska, Yu. (2006). *Mifolohiia ta mifolohichni dyskurs* [Mythology and mythological discourse]. *Psykholohiia i suspilstvo*, 2, 115-122. (in Ukrainian)
- Shynkaruk, V. (2018). *Mif yak fenomen kultury* [Myth as a phenomenon of culture]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 4, 17-22. (in Ukrainian)
- Tykholaaz, A. (1998). *Radianska ta postradianska mifolohiia u svitli filosofii mifolohii* [Soviet and post-Soviet mythology in the light of the philosophy of mythology]. *Dukh i litera*, 3-4, 84-91. (in Ukrainian)
- Volkov, A. (2001). *Leksykon zahalnoho ta porivnialnoho literaturoznavstva* [Lexicon of General and Comparative Literature]. Chernivtsi: Zoloti lytavry. (in Ukrainian)
- Yatchenko, V. (2002). *Metafizychni vymiry protsesu perekhodu vid mifu do kazky* [Metaphysical dimensions of the process of transition from myth to fairy tale]. *Ukrainske relihiieznavstvo*, 22, 23-30. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/14915/3-Yatchenko.pdf?sequence=1> (in Ukrainian)
- Zvarych, I. (2001). *Mif*, in: Volkov, A. (2001). *Leksykon zahalnoho ta porivnialnoho literaturoznavstva*. Chernivtsi: Zoloti lytavry, 2001, 332-335. (in Ukrainian)